
Inhoudsopgave

Inleiding.....	7
Les 1: <i>Abece</i> – het Turkse alfabet.....	9
Kenmerken van het Turkse alfabet.....	10
De uitspraak van de letter <i>ğ</i> (<i>yumuşak g</i>)	12
De Turkse keuken.....	16
Les 2: Meervoud – <i>lEr</i>	17
Persoonlijke voornaamwoorden	18
Les 3: Aanwijzende voornaamwoorden	21
Vraagzinnen met <i>mİ</i>	23
Mustafa Kemal Atatürk	27
Les 4: De vijfde naamval – <i>DE</i>	28
Les 5: Het koppelwerkwoord ‘zijn’	33
Het achtervoegsel – <i>İ</i>	37
De ontkennende vorm van ‘zijn’	38
De vragende vorm van ‘zijn’	38
Les 6: Werkwoorden: de gebiedende wijs.....	42
Bulgur Çorbası.....	46
Les 7: De derde naamval –(<i>y</i>) <i>E</i>	47
Les 8: Klinkerharmonie en medeklinkeraanpassing.....	51
– <i>CE</i> bij talen	51
– <i>CI</i> bij beroepen	52
Turken en feesten.....	56
Les 9: De vierde naamval –(<i>y</i>) <i>İ</i>	57
Onbepaald meervoud.....	61
Les 10: Werkwoorden: de tegenwoordige tijd – <i>İyor</i>	62
Les 11: Vragende voornaamwoorden.....	67
Focuspositie.....	72
Les 12: De zesde naamval – <i>DEn</i>	73
Het hulpwerkwoord <i>İstemek</i>	76
Les 13: Telwoorden.....	78
Rangtelwoorden.....	80
Les 14: De tweede naamval –(<i>n</i>) <i>İn</i>	84
Les 15: Naamwoordgroep van bezit.....	88
<i>Çok</i>	94
Les 16: <i>Var</i> en <i>Yok</i>	95
De vragende vorm van <i>Var</i> en <i>Yok</i>	97
Hebben.....	99

Inleiding

Turks is een taal die in grote delen van de wereld wordt gesproken. Naar schatting zijn er 250 miljoen sprekers van het Turks. Het wordt niet alleen gesproken in Turkije en in landen en gebieden als Azerbeidzjan, Kazachstan, Kirgizië, Oezbekistan, Turkmenistan, de Balkan, Centraal-Rusland, Siberië en het Midden-Oosten, maar ook in verschillende landen in Europa waar Turken wonen. In Nederland wonen ongeveer een half miljoen Turken.

Voor Nederlanders is het Turks geen makkelijke taal om te leren. De woorden klinken niet bekend en de grammatica lijkt niet op die van het Nederlands of andere talen die ons wel bekend zijn. Maar wanneer men wat verder is in het leren van het Turks, zal men zien dat het een taal is met een logica en met structuur. In het Turks komen namelijk bijna geen onregelmatige werkwoorden voor; de stam is altijd traceerbaar en de taal kent geen sterke en zwakke werkwoorden. Het grote aantal uitzondering zoals in het Nederlands kent het Turks dus niet.

Het Turks is een taal die niet behoort tot de Indo-Europese taalfamilie maar tot een andere, namelijk de Oeral-Altäische taalfamilie. Tot deze taalfamilie behoren talen zoals het Japans, Koreaans en Mongools, maar ook talen zoals het Fins en Hongaars.

Het Turks is een ‘agglutinerende’ taal ofwel plaktaal. Dat wil zeggen dat achtervoegsels achter de stam van een woord kunnen worden geplaatst om nieuwe woorden te vormen, naamwoorden te verbuigen en werkwoordstammen te vervoegen.

Een ander kenmerk van het Turks is de klinkerharmonie. Hierbij passen de klinkers in de achtervoegsels zich harmonisch aan aan de laatste klinker van het woord waaraan het achtervoegsel wordt toegevoegd.

In tegenstelling tot het Nederlands kent het Turks geen verschil in grammaticaal geslacht (mannelijk, vrouwelijk en onzijdig). Verder heeft het Turks geen lidwoorden. Het kent alleen het onbepaalde lidwoord *bir* (een).

Er zijn verschillende regels voor de klemtoon van Turkse woorden. Achtervoegsels trekken de klemtoon naar zich toe, zodat de klemtoon zich verplaatst naar de laatste lettergreep¹. Maar dat geldt dan weer niet voor de stamuitbreiding voor de ontkenning en voor persoonsuitgangen en achtervoegsels als *-CE* en *-DE*. Ook het vraagwoordje *mî* heeft geen klemtoon. Bij leenwoorden, samengestelde woorden, plaatsnamen en eigennamen kan de klemtoon op de eerste, tweede of derde lettergreep liggen. Een paar voorbeelden (de onderstreepte letter geeft aan dat daarop de klemtoon ligt):

<i>Ankara</i>	<i>Bebek</i> ²	<i>göndermek</i>	<i>affedersiniz</i>	<i>Türkçe</i>	<i>belki</i>
<i>Antalya</i>	<i>bebek</i>	<i>kiralamak</i>	<i>teşekkürler</i>	<i>Hollandaca</i>	<i>daha</i>
<i>çocuk</i>	<i>çocuklar</i>	<i>çocuklarım</i>	<i>çocuklarımdan</i>	<i>çocuklarımızın</i>	

In zinnen krijgt het woord dat het belangrijkste is de klemtoon. Bekijk de volgende voorbeelden in het Nederlands:

Ik ben helemaal klaar met jou!

Ben je nou helemaal betoeterd!

---

¹ In verschillende lessen zal bij de behandeling van achtervoegsels nadere uitleg volgen over de klemtoon.

² Een buurt in Beşiktaş (Istanbul).

Les 4: De vijfde naamval –DE

☛ ... *nerede?* - Waar is ...?

Arda Merhaba Ece, Dilek Hanım nerede? Evde mi?
Ece Merhaba Arda, Dilek Hanım evde değil. Okulda.
Okulda
Arda İyi günler.
Kaya Buyurun beyefendi.
Arda Dilek Hanım nerede?
Kaya Dilek Hanım sınıfta.
Arda Sağ olun.
Kaya Bir şey değil. Güle güle.

Woordenlijst

anahtar	sleutel	makas	schaar
bahçe	tuin	masa	tafel
bir şey değil	geen dank (lett. het is niets)	mutfak	keuken
burada	hier, op deze plaats	nerede	waar
buyur(un)	alstublieft; zeg/zegt u het maar	ofis	kantoor
buyurmak	bevelen, gebieden	öğrenci	student, leerling
çanta	tas	okul	school
çocuk	kind	orada	daar, op die plaats
dolap	kast	otel	hotel
elma	appel	sınıf	klas
evde	thuis	su	water
garaj	garage	şey	ding, iets
giriş	ingang, entree	şurada	daar, op die plaats
güle güle	tot ziens	tabak	bord
hasta	ziek	tencere	pan
havlu	handdoek	torba	zak
Hollanda	Nederland	Türkiye	Turkije
iş	werk	yer	plaats, plek; grond
kapı	deur	yol	weg
		yumurta	ei

Een zin bestaat uit zinsdelen en ieder zinsdeel heeft een functie.

Op maandagavonden geef ik in 's-Hertogenbosch Turkse les aan een groep cursisten.

op maandagavonden	= bepaling van tijd
geef	= gezegde
ik	= onderwerp
in 's-Hertogenbosch	= bepaling van plaats
Turkse les	= lijdend voorwerp
aan een groep cursisten	= meewerkend voorwerp

Van sommige woorden is duidelijk welke functie ze in een zin hebben:

- vanavond, morgen, gisteren: bepaling van tijd
- hier, daar, thuis: bepaling van plaats

Soms wordt door het gebruik van een voorzetsel de functie duidelijk:

- op zondag, om 3 uur: bepaling van tijd
- op de tafel, achter het huis: bepaling van plaats

Oefening 13: Kies het juiste woord en vertaal de zin naar het Nederlands

1. Yıldız Hanım <i>evte/evda/evde</i> .	
2. Otel <i>orada/orata/orade</i> .	
3. O <i>mutlular/mutlu/mutluda</i> .	
4. Çanta <i>şurata/şurada/şurade</i> .	
5. Onlar <i>Hollanda/Hollanda'da/Hollanda'de</i> .	
6. Bu kız <i>hasta/hastada/hastata</i> .	
7. Makas <i>yerte/yerda/yerde</i> .	
8. Kedi <i>burda/bura/burada</i> .	
9. Araba <i>garaj/girişde/yolda</i> .	
10. Masa <i>mutfakta/oda/yatakda</i> .	
11. Türkiye <i>ülkede/tatilde/nerede?</i>	
12. Ece kız <i>ızde/odada/okul</i> .	
13. Tuncay <i>bisikletde/motorde/arabada</i> .	
14. Çocuk <i>bizde/sinifte/evdeler</i> .	
15. Köpek <i>bahçede/odalar/onlarde</i> .	
16. Çiçek <i>lamba/vazoda/şişete</i> .	
17. Para <i>masada/mutfakda/çanta</i> .	
18. Elma <i>dolapda/yer/ağaçta</i> .	
19. Bisiklet <i>köprüdü/garajda/motorde</i> .	
20. Akın <i>trente/uçakda/işte</i> .	

- C In Turkije ben je overal welkom. Als je bij mensen thuis komt, een winkel of restaurant inloopt, dan word je vaak begroet met *hoş geldiniz*, 'welkom' in het Turks. Je antwoordt dan met *hoş bulduk*, vrij te vertalen met 'wij vinden het fijn om hier te zijn'. Deze vorm gebruik je ook als je alleen bent. Je kunt ook antwoorden met *sağ olun*. Bij het afscheid kun je groeten met *iyi günler*, *iyi akşamlar* enz. Echter, *güle güle* wordt alleen gezegd door degene die achterblijft.

Les 5: Het koppelwerkwoord 'zijn'

Leesoefening

Orhan Merhaba Arda Bey.
Arda Merhaba Orhan Bey. Nasılsınız?
Orhan İyiyim, sağ olun. Siz nasılsınız?
Arda Sağ olun, ben de iyiyim. Bu arkadaş kim?
Peter İyi günler, ben Peter.
Arda Merhaba Peter Bey, ben Arda. Tanıştığımıza sevindim.
Peter Ben de sevindim Arda Bey.
Arda Nerelisiniz?
Peter Hollandalıyım.
Arda Türkiye'ye hoş geldiniz.
Peter Hoş bulduk.
Arda İyi tatiller dilerim.
Peter Sağ olun. Esen kalın.
Orhan Görüşürüz.

Woordenlijst

açık	open	hoş geldin(iz)	welkom
arkadaş	vriend	kalmak	blijven, verblijven
bekar	vrijgezel	kapalı	gesloten, dicht
boş	leeg; vrij	kent	stad
büyük	groot	kibar	beleefd
çalışkan	ijverig	komşu	buur, buurman
çiftlik	boerderij	kör	blind
çirkin	lelijk	köy	dorp
çok	veel, erg	küçük	klein
dilemek	wensen	nereli	waarvandaan (afkomstig)
dilerim	ik wens	nerelisiniz	waar komt u vandaan
dün	gisteren	sıcak	warm
esen kal(ın)	het beste	soğuk	koud
eski	oud (ding); ex-	tembel	lui
evli	gehuwd, getrouwd	Türkiye'ye	naar Turkije
görmek	zien	uzun	lang
görüşmek	elkaar zien	üzgün	verdrietig
görüşürüz	tot ziens	yabancı	buitenlander, vreemd(eling)
güzel	mooi; lekker	yaşlı	oud
Hollandalı	Nederlander	yeni	nieuw
Hollandalıyım	ik ben Nederlander	yorgun	moe
hoş bulduk	antwoord op 'hoş geldin'	zengin	rijk

☞ **Eski** (= oud) wordt alleen gebruikt voor voorwerpen en niet voor mensen of dieren.

eski masa de oude tafel   *eski çiftlik* de oude boerderij

Je kunt *eski* echter ook gebruiken bij gevallen die niet meer van toepassing zijn. Denk aan 'vorige, voorafgaande'. In dat geval kun je het wel gebruiken bij mensen en dieren.

Eski kız arkadaşım.

Mijn ex-vriendin.

Dün eski komşularımızı gördük.

We hebben gisteren onze oude burenen gezien.

Je kunt dus niet zeggen: *eski adam* of *eski kedi*. Dan gebruik je het woord *yaşlı*:

yaşlı kadın de oude vrouw

yaşlı köpekler de oude honden

Het koppelwerkwoord ‘zijn’ wordt in het Turks gebruikt in naamwoordelijke zinnen: het koppelt een naamwoord aan het onderwerp. Naamwoordelijke zinnen komen vaak voor in het Turks. In het Nederlands kennen we de volgende koppelwerkwoorden:

zijn, worden, lijken, blijken, blijven, schijnen, heten, denken, voorkomen.

Het naamwoord geeft een eigenschap aan van het onderwerp en de zin drukt een toestand uit (‘ziek’, ‘rijk’, ‘thuis’, ‘op school’; het gaat dus niet om een handeling of actie zoals lopen, maken, gebruiken enz.).

Turkse naamwoordelijke zinnen kun je herkennen doordat er geen (verbogen) werkwoorden in voorkomen.

Jij bent een ijverige student.

Jij	= onderwerp
bent een ijverige student	= naamwoordelijk gezegde (zegt iets over het onderwerp) waarbij:
bent	= werkwoordelijk deel van het gezegde
een ijverige student	= naamwoordelijk deel van het gezegde

Deze zin is in het Turks als volgt: *Sen çalışkan bir öğrencisin.*

<i>Sen</i>	= onderwerp
<i>çalışkan bir öğrencisin</i>	= naamwoordelijk gezegde
<i>çalışkan bir öğrenci</i>	= naamwoordelijk deel
<i>-sin</i>	= werkwoordelijk deel

Naamwoordelijke zinnen kunnen in het Turks bestaan uit één woord. Omdat dit in het Nederlands niet gebruikelijk is, kan het soms tot verwarring leiden:

<i>Okuldayım.</i>	Ik ben op school.
<i>Öğrenciler.</i>	Zij zijn leerlingen.

De woordvolgorde van naamwoordelijke zinnen is als volgt:

(onderwerp –) naamwoord (+ eventueel vijfde naamval) + persoonsuitgang

Kedi bahçede. De kat is in de tuin.   *Sınıftayız.* We zijn in de klas.

☞ In Turkse zinnen staat het gezegde (meestal) achteraan in de zin.

In het Turks is er geen apart werkwoord voor het koppelwerkwoord ‘zijn’. Om naamwoordelijke zinnen te maken worden persoonsuitgangen gebruikt. Deze worden achter het naamwoordelijk deel geplaatst.

De persoonlijke voornaamwoorden en bijbehorende persoonsuitgangen zijn als volgt:

1e persoon enkelvoud	ik	= <i>ben</i>	ik ben	–(y)İm
2e persoon enkelvoud	jij	= <i>sen</i>	jij bent	–sİn
3e persoon enkelvoud	hij/zij/het	= <i>o</i>	hij/zij/het is	–Ø
1e persoon meervoud	wij	= <i>biz</i>	wij zijn	–(y)İz
2e persoon meervoud	jullie/u	= <i>siz</i>	jullie zijn / u bent	–sİnİz
3e persoon meervoud	zij	= <i>onlar</i>	zij zijn	–Ø / –İEr

Yaş

Er zijn woorden die tijdens hun bestaan bepaalde veranderingen hebben doorgemaakt en niet al te makkelijk te doorgronden zijn. We denken dat het gebruik van deze woorden maar gewoon zo is, terwijl ze een geschiedenis hebben en om bepaalde redenen de huidige vorm hebben aangenomen. De verbogen vorm *yaşında* is hier een voorbeeld van.

Het woord *yaş* betekent onder andere ‘leeftijd’. Hiermee geef je in het Turks aan hoe oud je bent. Beter gezegd ‘in welke leeftijd je bent’, omdat men in het Turks niet direct het woord ‘oud’ gebruikt. Om te zeggen wat jouw leeftijd is gebruik je de verlengde stam *yaşında* en vervolgens zet je hierachter de persoonsuitgang om duidelijk te maken om wie het gaat. De persoonsuitgangen zijn als volgt:

1e persoon enkelvoud:	<i>yaşındayım</i>
2e persoon enkelvoud :	<i>yaşındasın</i>
3e persoon enkelvoud:	<i>yaşında</i>
1e persoon meervoud:	<i>yaşındayız</i>
2e persoon meervoud:	<i>yaşındasınız</i>
3e persoon meervoud:	<i>yaşındalar</i>

<i>Kaç yaşındasınız?</i>	Hoeveel jaar bent u? (Hoe oud bent u?)
<i>26 yaşındayım.</i>	Ik ben 26 jaar (oud).
<i>Annem 45 yaşında.</i>	Mijn moeder is 45 jaar (oud).

De vorm *yaşında* blijft dus ongewijzigd. De vraag blijft nog waarom het *yaşındayım*, *yaşındasın* enz. is. Hier hebben we helaas geen direct antwoord op. Vermoedelijk bedoelde men vroeger hiermee ‘*yaşamımın ... yaşındayım*’ (ik ben in de .....ste leeftijd van mijn leven). Men gebruikt tegenwoordig dus alleen *yaşında* met daarachter de persoonsuitgang.

Grammaticaal ziet het er als volgt uit:

<i>yaş</i> + <i>-ı</i>	bezitsachtervoegsel derde persoon
<i>-n</i>	verbindingsletter
<i>-da</i>	vijfde naamval
<i>-...</i>	persoonsachtervoegsel

Je kunt ook een naamwoordgroep van bezit gebruiken om iemands leeftijd aan te duiden:

<i>Ablamın yaşı 29.</i>	De leeftijd van mijn zus is 29.
<i>Kedimizin yaşı beş.</i>	De leeftijd van onze kat is vijf.

Een andere manier om je leeftijd aan te geven in het Turks is ‘... *yaşıma girdim*’. Je zegt letterlijk ‘ik ben mijn .....ste (levens)jaar ingegaan’. Hierbij wordt het bezitsachtervoegsel van de desbetreffende persoon direct achter *yaş* gezet, gevolgd door het achtervoegsel van de derde naamval *-(y)E*. Het werkwoord krijgt de persoonsuitgang van de desbetreffende persoon. Dikwijls gaat deze vorm samen met de verleden tijd (of een andere tijdsvorm, maar daar gaan we hier niet verder op in). Voorbeelden:

<i>18 yaşına mı girdin?</i>	Ben je 18 jaar geworden?
<i>Yarın 32 yaşına gireceğim.</i>	Morgen word ik 32 jaar. (lett: Morgen betreed ik mijn jaar 32.)

Woordenlijst Turks-Nederlands

abi (ağabey)	(oudere) broer (2)	ayakkabıcı	schoenmaker (8)
abla	(oudere) zus (2)	az	weinig (11)
acaba	ik vraag me af (7)	baba	vader (1)
acıkmak	honger krijgen (16)	bagaj	bagage (1)
acıktım	ik heb honger (16)	bahçe	tuin (4)
açık	open (5); licht (van kleur) (17)	bakkal	kruidenier (8)
açmak	openen (9)	bakmak ⁺³	kijken naar (6); zorgen voor (7)
ad	naam (1)	balık	vis (2)
adam	man (3)	balıkçı	visser (8)
adet	stuk(s) (13)	balkon	balkon (16)
aferin	goed zo, bravo (16)	bana	voor mij (7)
afiyet olsun	eet smakelijk (13)	banyo	badkamer (7)
ağaç	boom (1)	bardak	glas (beker) (3)
ağlamak	huilen (11)	baş	hoofd (16)
ağrımak	pijn doen (16)	başarı	succes (2)
ağustos	augustus (20)	başarılar	veel succes (2)
ak	wit (17)	başka	ander, anders (13)
akıllı	slim, intelligent (16)	başlamak	beginnen (13)
akşam	avond (2)	başlamak ⁺³	beginnen aan/met (13)
akşamları	in de avond, 's avonds (20)	bayılmak ⁺³	vallen op, dol/gek zijn op (7)
aktör	acteur (1)	bayram	feestdag (2)
alışveriş	boodschappen (12)	bebek	baby (6)
almak	nemen, pakken (5); kopen (6)	bej	beige (17)
almak ⁺⁶	afhalen, ophalen van	bekar	vrijgezel (5)
Alman	Duitser (5)	beklemek	wachten (6)
Almanca	Duits (taal) (8)	beklemek ⁺⁴	wachten op (9)
Almanya	Duitsland (5)	Belçika	België (5)
ama	maar (13)	Belçikalı	Belg (5)
amca	oom (van vaderskant) (2)	ben	ik (1)
anahtar	sleutel (4)	bence	volgens mij (7)
anahtarcı	sleutelmaker (8)	benim	van mij, mijn (1)
ancak	echter, maar (11)	berber	kapper (8)
anlamak	begrijpen (10)	bey	heer, meheer (2)
anlamak ⁺⁶	verstand hebben van (12)	beyaz	wit (17)
anne	moeder, mama (6)	beyefendi	meneer (2)
araba	auto (3)	bilmek	weten (10)
aralık	december (20)	binmek ⁺³	instappen in (7)
aramak	zoeken (17)	bir	een (3)
Arap	Arabier (8)	bir şey değil	geen dank, het is niets (4)
Arapça	Arabisch (taal) (8)	bira	bier (13)
arkadaş	vriend (5)	biraz	een beetje (6)
armut	peer (9)	birazdan	zo meteen, dadelijk (12)
artık	(uit)eindelijk (6); voortaan (12)	birkaç	een paar, een aantal (13)
at	paard (3)	bisiklet	fiets (1)
ateş	vuur (16)	bisikletçi	fietsenmaker (8)
atmak	(weg)gooien (9)	bitmek	eindigen (20)
ay	maand (16)	biz	wij (2)
ayak	voet (14)	bluz	blouse (14)
ayakkabı	schoen (8)	boş	leeg, vrij (5)
		boz	grijs (17)